

BESLUT
2012-11-16

Dnr Ö 44-2012

KLAGANDE

Uppsala universitet
Box 256
751 05 Uppsala

ÖVERKLAGAT BESLUT

Regionala etikprövningsnämndens i Uppsala, beslut den 22 augusti 2012, dnr 2012/193

SAKEN

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Projekt: Barnahus som kommunikativ verksamhet

Regionala etikprövningsnämndens beslut

se Bilaga

Studien avser att belysa vissa aspekter av verksamheten vid s.k. Barnahus, en samarbetsverksamhet mellan rättsväsendet, socialtjänsten och landstinget där barn, som misstänks ha varit utsatta för övergrepp, på ett samlat sätt ska intervjuas/förhöras om händelsen. Det övergripande syftet är att förbättra förhörsmetoder med barn så att barns berättelser blir mer synliga. Specifikt vill man belysa hur förhørsledaren och barnet kommunicerar i inledningen och vid avslutningen av förhöret samt vid introduktionen av frågor om svåra upplevelser. Avsikten är att med en kvalitativ metod, s.k. conversation analysis, studera videoinspelningar som rutinmässigt görs av polisen vid dessa förhör. Man avser att i samråd med förhørsledare rekvirera ett strategiskt urval om c:a 25 sådana avidentifierade (kodade) inspelningar efter informerat samtycke av förhørsledarna. Inga föräldrar eller barn kommer att kontaktas. Filmerna kommer att betraktas som sekretessbelagt material och samtliga som får ta del av materialet ska skriva på en sekretessförbindelse.

För att få extern hjälp med tolkningar avser man att inspelningarna ska visas och diskuteras vid slutna seminarier med andra forskare, något som anses väsentligt för den vetenskapliga metodens tillförlitlighet, och eftersom studierna avses ingå i ett doktorandarbete kan opponent och betygsnämnd tänkas få ta del av originaldata.

Den regionala nämnden konstaterar att forskningen kan ge en väsentlig kunskapsvinst men har avslagit ansökan med huvudsaklig motivering att det föreligger en betydande risk för ett allvarligt intrång i den personliga integriteten för barnen/förhörspersonerna, eftersom videoinspelningar lätt avslöjar identiteter. Nämnden anser vidare att det inte är nödvändigt att visa videoinspelningar för tolkningar då det finns etablerade metoder för att genomföra denna typ av forskning genom detaljerade utskrift av komplicerad interaktion där identiteter effektivt kan döljas. Sammantaget menar man att riskerna för integritetsintrång med den använda metoden och utan samtycke från alla berörda inte uppväger kunskapsvinsten.

Sökanden har i sitt överklagande framfört bl.a. att ett inhämtande av informerat samtycke viss tid efter en så svårt traumatiserande händelse som den rättsliga processen torde innebära att traumat skulle återuppväckas och ge svåra känslomässiga reaktioner. Vidare framförs att den forskningsmässiga processen inte bör sammanblandas med rättsprocessen. Man avser nu också avstå helt från den delen av forskningen som avser diskussioner med externa forskare vid seminarier.

Centrala etikprövningsnämndens bedömning

Centrala etikprövningsnämnden ansluter sig i huvudsak till den regionala nämndens utförliga beslutsmotivering. Det är uppenbart att barnen och deras familjer – som är indirekt berörda av forskningen även om förhørsledarna får betraktas som de primära forskningspersonerna – utgör en mycket utsatt grupp som kommer att kunna identifieras om videofilmer visas. Enligt gängse forskningsetiska principer ska forskning med barn som inte kan ge eget informerat samtycke utföras med metod som minimerar riskerna för barnet. Eftersom det finns möjlighet att erhålla motsvarande kunskap med andra metoder som den regionala nämnden hänvisar till och som kan anses minimera risken för identifiering bör en sådan metod användas. Att sökanden nu avser avstå från seminarier med externa forskare torde minska det vetenskapliga värdet av forskningen utan att i tillräcklig grad minska integritetsriskerna.

Vid en avvägning finner nämnden att integritetsriskerna även med den ändrade studieplan som nu åberopas inte uppvägs av kunskapsvinsten.

Centrala etikprövningsnämnden ändrar inte den regionala nämndens beslut.

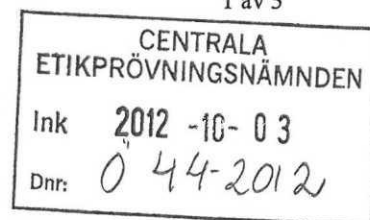
Detta beslut har fattats av Johan Munck, Lennart Lindgren, Kickis Åhré Älgamo, Peter Höglund, Gunn Johansson, Bo Petersson och Ulrik Ringborg efter föredragning av Gisela Dahlquist. Vid den slutliga handläggningen har dessutom närvarit ersättarna Anitha Bondestam, Sighild Westman-Naeser, Anders Brändström, Pehr Olov Pehrson, Elisabet Andersson och Holger Luthman samt chefsjurist Linda Stridsberg.

Centrala etikprövningsnämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

På Centrala etikprövningsnämndens vägnar

Johan Munck

BESLUT
2012-08-22

Dnr 2012/193

SÖKANDE FORSKNINGSHUVUDMAN

Uppsala universitet
Box 256
751 05 Uppsala

Forskare som genomför projektet:

Inst. för neurovetenskap, barn och ungdomspsykiatri
Uppsala universitet
751 85 Uppsala

**UPPGIFTER OM FORSKNINGSPROJEKTET ENLIGT ANSÖKAN
INKOMMEN TILL NÄMNDEN 2012-04-25 SAMT INKOMMEN
KOMPLETTERING 2012-08-13**

Projektbeskrivning:

Barnahus som kommunikativ verksamhet

Regionala etikprövningsnämnden i Uppsala meddelar följande

BESLUT

Nämnden avslår ansökan och godkänner inte den forskning som anges i ansökan med komplettering.

Skäl

Studiens syfte är att studera videoinspelade förhör som skett på Barnahus med barn som misstänks ha varit utsatta för sexuella övergrepp eller fysiskt våld i nära relation. Analysen bygger på CA (conversation analysis) och innebär att interaktionen i barnförhören studeras i detalj utifrån de av förhørsledarens och barnets yttringar och handlingar som syftar till relationsbyggande, ömsesidig förståelse och meningskapande. Informerat samtycke kommer att inhämtas av förhørsledarna som är forskningspersonerna. Etikprövningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde 2012-06-12 att begära kompletterande upplysningar i ärendet. Begäran om komplettering innefattade fyra punkter. Sökandes svar på begäran om komplettering inkom till nämnden 2012-08-13.

I sin begäran om komplettering efterfrågade nämnden "en mer ingående diskussion om skälen till att inte kontakt kommer att tas med de aktuella barnen

2012-08-22

Dnr 2012/193

och deras anhöriga för att inhämta informerat samtycke", och en diskussion om förutsättningar för sekretess mm vad gäller det planerade visandet av (delar) av de videoinspelade förhören med förhørsledaren även vid seminarier med forskare som inte deltar i den aktuella forskningen.

Som svar på den första punkten och begäran om en mer ingående diskussion hävdas att "Forskningsmaterialet är i detta projekt för oss som forskare anonymt arkivmaterial och vi kan inte få fram uppgifter om berörda barns identitet."

En videoinspelning av en fysisk person där man kan sluta sig till vem personen är, som t.ex. i en förhörssituation, utgör en personuppgift enligt personuppgiftslagen. Förhören med barnen avser misstankar om att de blivit utsatta för sexuella övergrepp eller fysiskt våld i nära relation vilket innebär att det rör sig om behandling av känsliga personuppgifter enligt samma lag. Även om forskningspersonerna för det aktuella projektet enligt ansökan inte är de förhörda barnen utan förhørsledarna, är det barnen som står i fokus på videoupptagningarna. Förhørsledarna brukar bara synas i en liten ruta i ett hörn av bilden. Det har inte framkommit skäl att inte inhämta informerat samtycke från barnen och/eller deras vårdnadshavare. Vidare är det förhørsledaren som ska välja ut de videoinspelningar som ska ställas till forskarnas förfogande. Ett informerat samtycke till att videoinspelningen används för forskningen skulle således mycket väl kunna inhämtas via förhørsledaren som har full tillgång till barnets (och vårdnadshavares) identitet.

Forskaren hävdar vidare att det för genomförandet av forskningen är nödvändigt att visa sekvenser från videoinspelningarna vid akademiska seminarier med deltagare även från andra institutioner och forskargrupper. I ansökan hävdas att den aktuella forskningsmetoden/ansatsen CA skulle kräva sådan validering i externa seminarier.

Nämnden finner dock att en sådan visning inför seminariegrupper innebär en inte oväsentlig risk för identifiering av såväl barn som misstänkta förövare. På videoinspelningarna är barnet hela tiden i fokus och samtalet innehåller regelmässigt identifierande markörer som platsangivelser och namngivna skolor etc. Denna risk för identifiering och integritetsintrång i ett synnerligen känsligt sammanhang kan inte uppvägas av vinsten av att i externa seminarier visa sekvenser av videoinspelningar, även om deltagarna skulle skriva under en sekretessförsäkran. Det måste nämligen anses onödigt att visa videoinspelningar av barnen, då det finns väl etablerade metoder inom den aktuella forskningstraditionen för att göra mycket detaljerade utskrifter av komplicerad interaktion just från videoupptagningar.

I sådana utskrifter kan namn ändras och geografiska platsmarkörer ändras utan att det som egentligen ska analyseras - det interaktiva samspelet mellan barn och förhørsledare - förändras. Detta specifika sätt att inom denna forskningstradition transkribera såväl audio- som videoupptagningar används regelmässigt i såväl akademiska avhandlingar som i vetenskapliga tidskrifter just som underlag för seminarier och som verifikationer i ett vetenskapligt samtal. Det finns därmed

2012-08-22

Dnr 2012/193

inte någon anledning att utsätta redan traumatiserade barn för de risker man - till synes utan att tänka på - planerat för i det aktuella forskningsprojektet.

En samlad bedömning av projektet som det framstår efter kompletteringen är att det föreligger en betydande risk för ett allvarligt intrång i den personliga integriteten för barnen/förhörspersonerna. Den förväntade nyttan av projektet kan förväntas bli stor, men uppväger inte de risker de redan traumatiserade barnen skulle utsättas för - utan egen eller vårdnadshavares kännedom - då dessa risker till stora delar är helt onödiga och med en något annorlunda undersökningsdesign till stor del skulle kunna undvikas. Nämnden avslår därför ansökan.

BESLUTET FÅR ÖVERKLAGAS

Se bifogad anvisning.

På nämndens vägnar

Erik Göransson
Ordförande

Beslutande: Ledamöter med vetenskaplig kompetens

Carl-Henric Grenholm etik (vetenskaplig sekreterare), Bo Lewin sociologi (vetenskaplig sekreterare), Ulla Berglund landskapsarkitektur, Gunilla Bohlin utvecklingspsykologi (föredragande), Katarina Elofsson nationalekonomi, Marie Louise Hall-Lord vårdvetenskap, Staffan Hygge miljöpsykologi, Bodil Wilde-Larsson vårdvetenskap, Greta Ågren etologi

Ledamöter som företräder allmänna intressen

Barbro Larsson, Maria Patel, Ebba Sverne Arvill

Exp. till:

Forskare:

Forskningshuvudmannens företrädare: Inst. för
neurovetenskap, Uppsala universitet, Box 593, 751 24 Uppsala